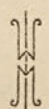

Náš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za ceo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istovrstne vposiane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno priložo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upraviništvo je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristopna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1-, 2- oz. 3krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Slovenci ob novem letu. — Nova taktika? Duhovščina in mi. — Politični pregled. — Štajersko: Mi napredujemo. Razno. — Koroška: Razno. — Primorsko: Razno. — Kranjsko: Razno. — Gospodarstvo. — Prosveta. Podlistek: Žena in socializem.

Slovenci ob novem letu.

Velik del političnega življenja slovenskega naroda v minulem letu je kakor tudi pri drugih avstrijskih narodih zavzemalo vprašanje o volilni preosnovi. Ne moremo trditi, da nas je to vprašanje našlo vsepovsodi pripravljene. Nasprotno, presenečilo nas je. Najboljši dokaz temu je neenotno in needno postopanje naše državno-zborske delegacije. To našo zadrego je izkoristila vlada in so izrabili nasprotniki naši. Odtod slovenskemu narodu prizadete krivice.

A dočim so naši klerikaleci naglo pojmi preveliki pomen volilne preosnove, ki za trenotek donese njim politično premoč in so vlado v zgodnjih urah že vedeli navezati na svoje namene; so liberalci v trdnem upanju, da do volilne preosnove ne pride, puščali popolnoma v nemar to vprašanje ter premišljali o načelih te volilne preosnove tudi potem še, ko je odločitev že davno padla. In še danes si v tem pogledu niso na jasnem, gotovo pa, da niso edini. Odtod njihov poraz v drž. zboru.

Vladni načrt volilne preosnove je danes sklenjena stvar in baje že maja meseca letošnjega leta bode avstrijskim narodom stopiti na volišče, da izvrše volitve po novem zakonu. Lahko rečemo, da bo novo leto pod vtisom teh volitev. Novo politično življenje pričanja za avstrijske narode. Do političnih pravic pridejo oni, ki jih doslej niso imeli. In te pravice so povsem enake pravicam onih, ki so doslej

volili s predpravicami. Kakšen vpliv bode to imelo na politično mišljenje in politično vzgojo posameznega naroda, kakor tudi na vse avstrijske narode v njihovi celokupnosti, tega danes do skrajnih posledic prorokovati ni mogoče. O teh vprašanjih bo razmotrivala in premišljevala vsa politična javnost še dolgo po izvršenih volitvah. Zato pravimo, da bo novo leto pod vtisom volitev v državni zbor.

Slovenec se je nanje pripravljati nemudoma. Politične oblasti imajo menda že navodila glede sestavljanja volilnih imenikov ter postopanja ob volitvah samih. Najodgovornejša dolžnost pa tudi mnogo dela zadene občine in županstva. Treba je imeti v trajnem razvidu vsakega 24letnega možkega državljana imajočega pravico do mesta v volilnih imenikih.

Povišana dolžnost v tem oziru pa zadeva posamezne politične stranke. Dolžnost jim je, da vodijo nadzorstvo nad volilnimi imeniki ter nad poslovanjem občin in političnih oblastev. Paziti jim je, da so volilni imeniki pošteno sestavljeni, da so popolni, da nobenega volilca ne izpuste, da pa tudi nikogar ne upravičujejo k volitvi, ki take pravice po novem zakonu nima.

Temeljita in resna mora biti naša priprava, da ne bo nikogar zadel očitek, da ga je volitev sama presenečila in da je šel na boj brez vsakega orožja. To velja za okraje, kjer si stoje nasproti narodni nasprotniki, pa tudi za okraje, kjer divja boj naše domače politike. Koroški mandat je takozvani bojni mandat, Slovenec utegne zmagati le tedaj, ako vsi slovenski volilci store svojo dolžnost. Na Kranjskem bode ob letošnjih volitvah zmagoval klerikalizem. To je brez dvoma. Ali jim prepustimo bojno polje brez odpora? Nikakor ne. Ne osladimo jim njihovih triumfov z zavestjo, da je njihov nasprotnik slabič, ki jim ne sega do gležnjev in

ki nima poguma meriti se z njimi. Vsaka njihova zmaga naj jih velja toliko krvi, da bodo dejali s kraljem Pyrrhom: „še ena taka zmaga in izgubljen sem“. Bila bi tudi neodpustna pregreha zavreči eminentno vzgojevalno sredstvo, kar so vsake volitve za politično vzgojo narodov. Vzdržujte se volitve bi se reklo: lasciate ogni speranza. Izgubljen pa je, kdor izgubi vero v samega sebe, v moč svojih idej, v silo svoje energije.

Slovenski narod mora torej ob bodočih volitvah pokazati, da v resnici ni manj vreden narod, da je politično šolan enako ostalim avstr. narodom ter da polno pojmuje notranjo vrednost nove volilne pravice temelječe na načelih splošnosti in enakosti. In ob letu bomo mogli zaznamovati, da je narod slovenski v politični svoji razsodnosti in politični svoji zavesti — napredoval.

Nova taktika?

Vpliv volilne reforme se že kaže — v pripravi za bodoče državnozborske volitve. Tako očitno se kaže, da se že z neko sigurnostjo lahko sodi o posameznih političnih strankah, ki bodo zastopnike imele v državnem zboru. Celo o moči, s katero se te stranke pojavijo v državnem zboru, se aproksimativno lahko računa in o konstelaciji ter o medsebojnem razmerju, v katerem se bodo posamezni politični faktorji nahajali.

To vse se more posnemati iz priprav, katere so se dosedaj vršile za spomladanske državnozborske volitve.

Po raznih deželah in kronovinah so se vršile in se vršijo še dalje v začetem smislu.

Zanimljivo pa je, da je pot, po kateri mislijo različne stranke nastopati v volilni boj, skoro

Žena in socializem.

Spisal Avguštin Bebel.

Žena v sedanjosti.

(Dalje.)

Naša „krščanska“ država, katere „krščanstvo“ navadno tam zamašimo, kjer bi je morali dobiti, in je je dobiti, kjer ni treba ali je škodljivo — ta krščanska država dela ravno tako kakor krščanski buržoazijec, kar ni čuda, če pomislimo, da je naša krščanska država le uslužbenec našega krščanskega meščana. Država se le težko odloči za postave, ki bi določale gotovo dopustno mero za delo ženske in delo otrok prepovedovale, ravno tako ne, kakor ne daje mnogim svojim uradnikom potrebnega nedeljskega počitka, niti normalnega delavnega časa in s tem znatno moti njih rodbinsko življenje. Poštni, železniški, jetniški uradniki itd. morajo mnogokrat opravljati svojo službo veliko več ur, nego stoji v predpisih; njih mezda je v obratnem razmerju z njih delom. Vse to so danes povsodi normalne razmere, ki jih večina povsem odobrava.

Ker je stanovanjščina v razmerju s plačo delavca, nižjega uradnika in dohodki drugih nižjim slojem pripadajočih stanov mnogo previ-

soka, si je treba pomagati na kak izvanreden način. Zgodi se to z gostaščino, s prenočevanjem moških in ženskih mnogokrat oba spola skupaj. Staro in mlado stanuje v najtesnejših prostorih, brez razlike spola, in tako so stlačeni drug pri drugem celo pri najskrivnostnejšem občevarju. Na kako stopnjo pade s tem nramnost in sramežljivost, nam pričajo razni po svojih posledicah grozni primeri. V zadnjem času se zlasti tako čestokrat piše in govori o rastoči posurovelosti in podivjanosti mladine, ali to dejstvo je v obče samo posledica razmer, ki jih je zakrivil današnji industrijski zistem, s katerim je stanovanjska mizerija v prav ozkem stiku. In kak vpliv more imeti industrijsko delo mladoletnih? Najslabši, ki si ga moremo misliti, tako v duševnem kakor v telesnem oziru.

Da dobi omožena ženska v industriji od dne do dne več dela, ne ostane brez usodepolnih posledic, ki se kažejo zlasti ob nosečnosti, porodu in v prvih mesecih deteta, ko je navezano to še na materinsko hrano. Nebroj bolezni se pojavi že ob nosnosti, ki uničujejo ali vsaj zelo škodujejo telesnemu sadu kakor ne manj organizmu žene, povzročajo prezgodnje porode ali poroditev mrtvih otrok, o čemur hočemo o priliki še obširneje razpravljati. Ko za-

gleda novorojenec luč sveta, mora hiteti mati čim bolj more nazaj v tovarno, da ne zasede njenega mesta kaka nova moč, konkurentinja. Neizogibne posledice za malo dete so: zanemarjena oskrb, neprava ali celo vsako pomanjkanje hrane; pitajo jih z opijati, da otrok molči. In posledice teh posledic: splošno umiranje, hiranje in oslabelost; z eno besedo: degeneracija celega plemena. Otroci dorastejo, ne da bi znali, kaj je ljubezen do očeta in matere, ne da bi sami kdaj zaznali materinsko ali očetovsko ljubezen. Tak je porod, tako je življenje in taka je smrt delajočih, proletarskih stanov. In „krščanske“ države kakor naše „krščanske“ družbe se čudijo, da raste surovost, nenramnost in zločinstvo!

Ob času severoamerikanske vojske za osvobojenje sužnjev (v pričetku šestdesetih let minulega stoletja) je bilo v angleških predilnicah na tisoče delavk odpuščenih, ker je bil vsled vojne obrat mnogo manjši. In ob tej priliki so opazili zdravniki, da je vzlic veliki bedi prebivalstva število mrtvih otrok padlo. Vzrok prav naraven: dojenči so dobivali hrano po svoji materi in boljšo oskrbo, kakor če so imele njih matere še tako dosti zaslužka. Isto dejstvo se je pokazalo ob času krize v sedemdesetih letih v Severni Ameriki, splošno pomanjkanje

popolnoma enaka pri vseh narodnostih, kolikor jih prihaja v poštev pri bodočih volitvah.

Prvi so se zganili Čehi. Že o priliki dopolnilnih volitev za državni in deželni zbor so izprožili misel o koncentraciji strank z naprednim, političnim in kulturnim programom, o združenju naprednih življenj proti reakciji, katera je začela v Avstriji zadnje desetletje vedno drznejše dvigati glavo. Deželnozborske volitve na Moravskem so naravnost pokazale s prstom, kam gre politični razvoj. Te volitve so do pičice potrdile nujnost, da se mora izvesti — čim preje, tem bolje — misel o koncentraciji proti reakciji.

Za Čehi so prišli češki Nemci. Ti so dosegli več uspeha nego njihovi krajani. Izložili so razne predsodke in malenkostne pomisleke, ki so vladali med posameznimi strankami nemškimi, in določili poglobitveno smer za bodoči volilni boj. Dogovorno so sklenili, koliko reprezentantov pošlje vsaka stranka v državni zbor. S tem je bil uveljavljen natihoma nekakšen proporcionalni sistem za prihodnje volitve. S tem je bil vzajemni boj izključen in ost boja se je naperila proti elementom, stoječim izven koncentriranih strank. Narodnostna posest se bo ložje varovala in nazadnjaštvo ne bo moglo prodirati do veljave. Ta taktika je na Moravskem povzročila, da med ondrotnimi Nemci ni nobenega reakcionarja, dočim jih je med moravskimi češkimi poslanci ogromna masa, ker češke stranke niso ubrale prave taktike.

In zadnje dni pišejo listi, da se poskuša med Nemci v planinskih deželah nekaj sličnega. Ni dvoma, da se bo dosegla napredna in svobodomiselnost koncentracija. Celotni drobni kočevski mandatek se bo oddal in naprednim elementom zagotovil le na ta način. —

Kaj pa na Slovenskem?

Ali nas ne učijo znamenja na političnem nebu, kam gre pot političnega življenja?

Že meseca septembra so pisali Naši Zapiski o koncentraciji, ki je nujna med naprednjaštvom in svobodomiselnostjo; kajti poraja se samo en politični nasprotnik: klerikalizem. „Klerikalni režim je dejstvo, ki se ga ubraniti ni več mogoče... Dobili bomo klerikalni režim in izgubili bomo klerikalno stranko z opozicijsko kokardo. V tem vidim nove oblike, nove politične formacije. Stališča bojujočih front se izpremenene nenadoma.“

Če je klerikalna vlada fakt, ki je neizogiben, — ali naj potem vse drugo življenje poneha, ki bi ne bilo reakcionarno, protikulturno? Ali naj vtaknemo glavo v pesek — kakor noj? Ali kakor ovce — v trnje grm? Ali naj molče akceptiramo, kar prihaja nad nas?

Ni treba! Poštenost — pa če bi jo tudi ločili v osebno in politično — nam velevala, kaj moramo storiti. Naglašamo, da naša pot ne more biti ena in ista s potjo naše reakcije. Imamo

dela je prisililo matere, da so ostale več doma. Na ta način so dobile čas za negovanje svojih malih. Enaka opazovanja je napravil neki nemški zdravnik med evkavskimi tkalci na Saškem, kakor dokazuje v svoji knjigi, ki jo je izdal leta 1890.

Tam, kjer opravljajo delavski stanovi po podjetnikih nakazana jim opravila na svojem stanovanju, v takozvani hišni industriji, katero nekateri tako visoko opevajo, niso razmere družinskega življenja in splošna morala nič boljše. Tu sta priklenjena mož in žena na svoje opravilo od zgodnjega jutra do pozne noči, in komaj dorastejo otroci za nekaj let, že morajo pomagati pri delu. Stisnjeni na neverjetno tesne prostore žive drug poleg drugega mož in žena, otroci, fantje in dekleta, sredi odpadkov, smradu in vseh mogočih nečistih duhov. Zato hlím delavnim prostorom odgovarjajo spalnice. Navadno temne luknje, brez dostopa čistega zraka. Zdravju nevarne, ko bi bilo tudi le polovico ljudij, kar jih biva v njih, vsako noč v teh spalnih prostorih. Skratka, razmere v „hišni industriji“ so take, da spreletava človeka, navajenega na kolikaj človeku primerno eksistenco, pravcata groza.

Vedno hujši boj za vsakdanji kruh sili čestokrat moža in ženo do stvari, v katere bi

pogum in pokoneu nosimo čelo! Zato lahko povemo in priznamo: ako bi naša klerikalna stranka samo politični program, ki ga ima, izvrševala še nadalje, kakor ga je izvrševala doslej in zlasti zadnje dobo, bi bili mogoči dvomi, kam naj krenemo spomladi ob volitvah; ker pa najhujša nevarnost klerikalizma na Slovenskem tiči baš v njegovem kulturnem, pravzaprav v nekulturnem delu, protikulturnem programu, tedaj nam je jasno, kako se postavimo nasproti naši klerikalni stranki.

Mi smo dolžni tako storiti zaradi svoje preteklosti in še več zaradi svoje prihodnosti; kajti oboje je bilo doslej antikleikalno in mora tako ostati! A—a.

Duhovščina in mi.

Dr. Henrik Tuma — Gorica.

(Dalje)

Združitev duhovništva s kmetiskim robotnikom je postala popolna tako da je bil svetovalec, buditelj in učitelj kmetkega ljudstva edino le duhovnik. — In ta doba je trajala do vzbuditve narodne ideje po francoski revoluciji in francoskih vojnah. V kratki dobi od začetka 19. stoletja naprej pa do ustanovitve konstitucionalizma (državnega in deželnih zborov) je bil duhovnik tudi edini stan, ki je kmeta narodnostno budil in duhovniki so bili tudi naši prvi pesniki in pisatelji. To je dejstvo, na katero se danes prerado pozablja. Duhovniki so bili tudi oni, kateri so prvi uvideli, da je treba našemu narodu posvetne inteligence. Priznavati moramo, da se je izšolal iz prihranjenih novcev duhovščine vsaj del prve naše inteligence. Duhovščina je bila tudi ista, kije pričetkom konstitucionalne dobe ustanovljala v družbi s posvetno inteligenco čitalnice in narodna društva. Ona je navdušeno sodelovala pri naših taborih in jaz celo trdim, da je ponajveč njena zasluga, ako je slovensko ljudstvo trumoma drlo na tabore. Ko je na Kranjskem prekipela v prvi narodna strast med kmeti, ko so se vršili krvavi poboji na Črnučah, na Jančah, takrat je državno pravdnštvo po vsej pravici sumilo in dolžilo duhovništvo, da se je dejanski deležilo hujskanja proti oholemu nemštvu. Ako je torej duhovščina izza l. 1870. zavladata i politično, se temu ni čuditi, ker je bila in je še le ona v bližnji dobi z ljudstvom in je le ona vzbujala v podrobnem delu narodno zavest. Takrat nismo imeli niti dovoljnega števila posvetne inteligence, katera vsled tega ni mogla imeti dejanske premoči nad našim ljudstvom in to tem bolj, ker je bila naloga naše posvetne inteligence v prvi vrsti boj proti nemškemu birokratizmu in nemški premoči v socialni družbi po mestih in trgih.

Doba, v kateri smemo reči, da se je birokratizem vsaj deloma prelevil ter odložil pristno

jih pod drugimi razmerami gotovo nikdar ne privolila. Tako so dokazali leta 1877. v Monakovem, da je bilo med policijski vpisanimi in od policije nadzorovanimi prostitutkami 203 žen od delavcev in rokodelcev. In koliko omoženih žensk se prodaja vsled bede, za katere ne ve policija, ki ne stoji pod njeno kontrolo, ki skrini tako globoko človečansko dostojnost in čut sramežljivosti.

A že nekoliko predaleč smo prišli od naše naloge. Dokazali smo, da število prošelj po ločitvi zakona v vseh kulturnih državah narašča in da je v pretežni večini žena tista, ki stavi zahtevo po ločitvi. To vedno naraščujoče število je znamenje propadanja meščanskega zakona, ki ustreza vedno manj svojem u namenu. Ali še mnogo večje znamenje njenega propadanja je dejstvo, da sklepanje zakonov malodane v vseh kulturnih državah redno nazaduje. Izkušnja uči, da je v letu, v katerem so cene žitu visoke, manj porodov in manj zakonov sklenjenih, kakor drugače. Dolge gospodarske krize in rastoče poslabšanje splošnega gospodarskega položaja mora torej stalno neugodno vplivati — kar nam zakonska statistika malodane vseh držav tudi res potrjuje.

nemški značaj, je pač bila ona, ko je predsedoval politični oblasti na Kranjskem baron Winkler. Le-tega zasluga in premalo priznana zasluga je, da je on s pomočjo „Ljubljanskega lista“ in sedanjega dvornega svetnika Šukljeja povzročil prevrat, ki je za naše narodno življenje neprecenljivega pomena. Od takrat dalje nastopa sedanja doba, o kateri še smemo reči, da tvorijo vsi razredi našega slovenskega ljudstva narod. In ta doba obsega komaj eno — zadno generacijo.

Kako torej moremo zahtevati, da zavlada posvetna inteligenca brez intenzivnega podrobnega dela našo ljudsko maso? Koliko tega podrobnega dela je storila naša inteligenca v tej zadnji dobi? Skrbela je ponajveč v socialnem oziru po trgih in mestih za lastno zabavo. O kaki gospodarski organizaciji od strani posvetne inteligence v tej zadnji dobi more-li biti govora? Kedo pa je razumel zopet tok časa, nastopanje razrednega boja in socialnega gibanja? Ni-li to bila zopet duhovščina? Ni-li ona prepredla za dobo zadnje generacije celo našo slovensko domovino s gospodarskimi društvi in zadrugami? Se-li ni edino duhovščina izdajala za zaščitnico kmetkega stanu in za boriteljico proti naši gospodarski bedi? Pri tem pa je uporabila staro sovraštvo kmeta proti meščanu (škricu). Duhovščina je bila marljiva in konsekvantna ter si je pridobila s podrobnim delom ta gospodujoči položaj med nami, kakor ga zavzema danes, četudi v svrhu, da sama zavlada. Hoče-li odstraniti naša inteligentna mladina to delo zadnjih desetletij le zgolj z opozicijo, le zgolj z zanikanjem? Med liberalno inteligenco se je razvilo strastno nasprotstvo proti duhovščini, ker je ista postala vsemogočna. Zakaj se ni lotila tudi ona podrobnega dela, kot edinega sredstva, priti v okoliščini?

Ne smemo i pozabiti, da je znala naša duhovščina svoje podrobno delo tesno vezati z vero. Tu pa inteligenca ni hotela priznavati, da je vera ne-le bistvena potreba vsakega človeka, ampak da je ista tudi eden glavnih, če ne najglavnejših pogojev vsakega kulturnega stremjenja; posebno, da je brez drugega vera t.j. vera na sebi in ne morda ta ali ona konfesija — katera vеди kot taki ne more biti niti pristopna — gonilna moč tudi v gospodarskem in političnem življenju. Posvetna inteligenca pa si do danes še ni na čistem, kako stališče zavzemati proti verskemu stališču. Dočim liberalno časopisje blati in razdira ugled duhovščine in cerkve, se njih prvi matadorji na javnih ljudskih shodih bijejo na prsi: tudi mi smo dobri katoličani in dobri krščani — in tako podirajo sami razlog lastnega obstoja — *raison d'être*. Ako je katoličanstvo in krščanstvo tako bistveno potrebno za naše ljudske mase, čemu pa ves ta boj proti duhovščini? Ni-li ona oficijelna zastopnica katoliške in krščanske ideje? Ali ni ona vzgojena in izučena za to? Ali jo ljudstvo s svojimi žulji ne vzdržuje za to, da ideje katoličanstva in krščanstva uči in ohrani v ljudstvu?

(Konec prihodnjič).

Politični pregled.

Ustavne reforme na Hrvaškem.

Sabor je tekom mesec dni trajajočega zasedanja spravljal dve ustavni reformi pod streho: zakon o poroti, ki jo je bil uničil Khuen-Hedervari in pa zakon o volilni svobodi. — Obilo zatega časa je napravil hrv. sabor z adresno in z neplodnimi interpelacijami, katerim demagoška tendenca ne nedostaja. Veliko spretnost v zavlačevanju ustavnih reform kažejo zlasti frankovci, ti prijatelji dunajske kamarile, ki jih je slepar Strassnof s tem da se je izdajal za poslanca te kamarile tako neusmiljeno osmešil. Koalicija je obesila sicer na svoj ščit izvedbo ustavnih reform, toda ta zveza najrazličnejših strank ima toliko zavirajočih elementov v sebi, toliko cokelj, da delo tudi od njene strani nič kaj ne napreduje. — Khuenov sistem je razrušil politično moralo, deželo je v političnem pogledu izpremenil v pravo puščavo z oazami in le z oazami. Zategadelj je tem nujnejše, da sabor, da vlada odkazano jima nalogo čimprej

izvršita; predvsem hitre rešitve čaka volilna reforma, ki pa bo — kakor vse kaže — sprejela v se le princip splošnosti in sorazmernosti — ne pa principa enakosti.

Balkan.

V Belgradu je priredilo socijalistično, mladoradikalno in nacionalistično društvo veliko demonstracijo proti vladi radi novega posojila. Čuli so se mej drugim tudi klici: „Živela republika! Dol s Pašičem!“ Ranjen je bil od policije en dijak. — Drugi dan se je obravnavalo v skupščini o tej dogodbi. Pri seji je prišlo do burnih prizorov, tako da je moral predsednik prekiniti sejo. Izvolila se je posebna preiskovalna komisija, ki naj preiskuje zlasti pristransko postopanje policije — kakor trdi opozicija. Opozicija je hotela na ta način zavleči zakon o posojilu, kar pa se ji ni posrečilo. Skupščina je v seji 25. t. m. sprejela zakon tudi v tretjem branju z 88 proti 44 glasovom. — Po seji so bile zopet poulične demonstracije, ki so jih priredili dijaki, vendar je kmalu nastal zopet mir.

V črnogorski skupščini imel je predsednik držav. svetovalstva, vojvoda Gavro Vuković velik politični govor, katerega ost je bila naperjena proti Avstriji. Obsojal je dosedanje vladno politiko, ki se odtuja Rusiji in Srbiji, pač pa se vdinja Avstriji in podpira na ta način avstrijske aspiracije na Balkanu. Omenjal je tudi, da je prestolni govor bil nepopolen in netočen, ker se nekaterih veselil sploh imenovalo ni, dasiravno so Črnigori prijazne — namreč Angleške in Francoske.

Chiari o nemški politiki v Avstriji.

Po mnenju predsednika nemške ljudske stranke, drž. posl. dr. Chiarija bo v Avstriji gospodarska in svodomiselna politika velikega sloga le tedaj mogoča, če se uvede narodna avtonomija, t. j. če se v narodnih in kulturnih zadevah pripozna vsem narodom samodoločba. Pozicija Nemcev se je tekom let silno poslabšala; vzrok temu dejstvu ni toliko dosedanja nemška parlamentarna delegacija, kot kulturni in socialni razvoj slovanskih narodov. To spoznanje si mora končno nemška politika osvojiti, da ne bo donkišotsko branila izgubljenih postojank. Chiari pravi končno, da si morajd Nemci z energično aktivno politiko zagotoviti delež v upravi in vladi, ki jim pripada vsled njih števila, kulturne in gospodarske pomoči. — Chiari v lepih besedah pove, da je dosedanja agresivna nemška narodna taktika čisto zgrešena in da jo treba nadomestiti z umerjeno defenzivo.

Hrvatske stranke.

V čisti stranki prava se pripravlja razkol. Radikalno krilo, pod vodstvom dr. Mileta Starčevića se namerava odcepiti od dr. Franka in se povrniti na prvotni načelni program Evg. Kvaternika in dr. Ant. Starčevića, kojega bistvo je neodvisnost in personalna unija Hrvatske. Stranka je l. 1894. zapustila svojo principijelno politiko in se lotila realistične stranke; v tej smeri jo je Frank pritiral v skrajni oportunitizem, na rob propada. V poslednji uri so se zbudili boljši elementi v stranki — najprej v Dalmaciji in sedaj tudi v kraljevini — in se hočejo otresti pogubne frankovščine. — V resnici radikalna in načelna narodna opozicija bi bila prav koristna: gonila in podpirala bi že vsled svojega obstanka vodilne stranke v njih politični taktiki. Toda svojemu državnopravnemu radikalizmu bi morala pridejati tudi kulturni in socialni radikalizem; poleg tega bi morala premeniti svoje sovražno stališče proti Srbom. Tudi koalicija, ki je sedaj pri veslu, se krha: med hrvatsko stranko prava in med napredno ljudsko stranko (Pokretovo) se je razvil zelo oster konflikt, ki je v stanu, da razžene koalicijo, saj v sedanjosti nje sestavi.

Štajersko.

Mi napredujemo.

(Dopis iz Celja.)

Nedavno je prineslo glasilo celjskih Nemcev „D. Wacht“ vrlo poučen in zanimiv članek, ki pa je bil pravi memento, strašna obsodba slo-

venske štajerske politike. Kdor je čital ta članek, ga je zazebló okoli srca, saj v njem so bili na podlagi fakt in dejanskih razmer izpeljani zaključki, ki nam morajo postaviti pred oči vprašanje: Kam plovemo? Ne tajimo, navedena fakta niso bila popolnoma istinita, ampak prikrojena v nemškem smislu, statistika pokvarjena, ali na vsem članku je bilo marsikaj resničnega.

Kdo more vstati in trditi, da Slovenci v Celju napredujejo! Kdor to trdi, je lažnjivec, kdor to trdi, je slepar, ki narod zapeljuje in ga s svojim krivim pričanjem pušča v zaslepljenosti, da ne vidi, kako se stikajo in sklepajo okoli njegovega vratu robski, germanski lanci. Kdor pravi, da se nam štajerskim Slovincem ni bati ničesar, je ali udarjen s slepoto, ali pa je narodni lopov, ki si s svojim govorenjem uspava slabo vest, ki podpira svojo lenobo, da more mirno životariti, mestu da bi začel energično, dejanjsko akcijo v našo povzdigo. Kdor zbija šale iz celjskih nemških politikov, je kratkoviden politični harlekin, ki neče priznati, da so nemški politiki dalekovidni diplomatje in trezni misleci. Naši prvaki, naši politični voditelji prodajajo na pragu mesta Celja Nemcem za slepo ceno svet za schulvereinsko šolo! Da se je kaj takega zgodilo na Češkem, bi takšne ljudi obsodil ves narod kot izdajice in jih izgnal od sebe kot kužne gobavce. Pri nas stoje na čelu našega narodnega gibanja!

Kdor pravi, da Nemci v Celju ne napredujejo, se laže, ali pa noče videti njihovega napredka na gospodarskem in političnem polju. Par dogodkov iz najnovejšega časa naj nam služi v dokaz: Nemci kupijo svet v Gaberjih za schulvereinsko šolo, v mastu kupijo na Graški cesti hišo Slovence Vrečka, hiša našega kamnoseka Čamernika preide nazaj v nemške roke; zunaj Celja na zgodovinskem starem gradu, kjer bi morali čuvati Slovenci svojo posest kot drago očetovsko grudo, napojeno s krvjo in solzami naših dedov, prehajajo slovenski vinogradi v nemške roke, Zabukovšek proda svojo gostilno, vinograd „Musealverein“ itd.; na takozvanem „otoku“, „Villenviertel“ v samem mestu Celju proda Slovenec Dolinar v zvezi s svojim zetom, sodnim adjunktom lep travnik Nemcem, in „D. Wacht“ triumfira, češ, da so „bindišarji“ popolnoma pregnani iz najlepšega mestnega dela. Na Poznanjskem bi Poljaki takega človeka, ki prodaja poljsko zemljo Nemcem, izobčili kot izdajico iz svoje srede, njegovi sorodniki ga ne bi več hoteli poznati, pri nas dobiva zaslonbo pri narodnih voditeljih, ki istotako rešujejo našo domovino. Postregel bi lahko še z drugimi činjenicami, za danes preidem na politično polje.

V celjskem okrajnem odboru izgube Slovinci zastopstvo, pride vladni komisar, Slovenci se boje novih volitev, preti poraz; Slovenci izgube Teharje, občino pol ure od Celja; v celjski okoliški občini rastejo nemški glasovi, Slovenci zmagajo samo zato, ker se Nemci ne udeležijo volitev.

V Celju pada število Slovencev: Tekom desetih let se je znižalo po uradni statistiki število Slovencev za več kot tisoč duš! Recimo, da ta statistika ni dejansko zrealo razmer. Dobro, ni! Ali to pribijemo, da tisoč Slovencev nemška statistika vseeno ni požrla. In ako jih je, je temu kriva slovenska „zavednost“ in vzorna narodna disciplina, ker so Slovenci navajali kot svoj občevelni jezik nemščino! Celjski Slovenci izgubljajo na ugledu; magistrat jih šikanira na vse mogoče načine, prepoveduje jim slovenske napise v mestu! Kdo naj jih spoštuje, ako se sami sramujejo svojega jezika, ako sami nimajo spoštovanja pred seboj!

Tako celjski Slovenci napredujemo. Veste, mi se tolažimo: Prej smo Slovenci deset let „napredovali“, zdaj pa lahko počivamo. Pregovor pravi: Kdor ne napreduje, nazaduje! Mi ne napredujemo in nazadujemo, a v „Slov. Narodu“ se tolažimo, da ni res, da bi Nemci napredovali, čeprav je njihov napredek očividni. Kolikor smo mi izgubili tal, toliko so jih oni pridobili. Celjski Nemci so značajni, ako niso požrtvovalni, pa so zato desetkrat, stokrat močnejši od nas; za seboj imajo Gradec, Dunaj, Berlin! A mi?

Priznajmo, da na ta način hitimo v žrelo germanizaciji, da jo podpirajo naši „prezaslužni, v narodnem boju osiveli voditelji“. Fej!

To je bilanca narodnih borcev v mestu Celju.

Grom.

Slovenci in dež. zbor. Do obstrukcije v dež. zboru ni prišlo, ker so predpriprave za osnovanje slovenske kmetijske šole v Št. Jurju ob južni železnici v polnem tiru. Dež. odbor se pogaja s posestniki dotičnega zemljišča in z vlado glede drž. prispevka.

Nemška ljudska stranka sklicuje na dan 23. januarja v Ljubno shod drž. in dež. poslancev ter zaupnikov svoje stranke. Shoda se bodo udeležili ne samo pristaši iz alpskih dežel, ampak tudi zastopniki iz vseh drugih kronovin ter vseh onih nemških strank, ki so v prijateljskih odnosajih z nemško ljudsko stranko. Na shod prideta tudi ministra-rojaka dr. Derschatta in Prade. Na dnevnem redu bodo poročila o političnem položaju v vseh kronovinah, posvetovanje o bodočih volitvah in določitev kandidatov za alpske dežele. Shoda se bodo udeležili tudi Kočevci in zastopniki nemštva na Primorskem. Kdaj se bodo začele pri nas priprave in posvetovanja za bodoče volitve?

Izobraževalno zabavno in podporno društvo „Zvezda“ na Dunaju XVIII., Herbeckstrasse šte. 96, priredi dne 6. prosinca 1907 ob 6. uri zvečer svoj osmi občni zbor, ter zabavni večer s petjem in tamburanjem v restavraciji E. Schwarz I., Auerspergstrasse šte. 6.

Koroško.

Pri občinskih volitvah v Rožeku so Slovenci le v 3. razredu zmagali s 121 proti 72 glasovom, dočim so v drugem razredu propadli z enim glasom. V prvem razredu se volitev sploh niso udeležili.

Spodnji Dravograd. Silni poraz, ki so ga Nemci doživeli pri občinskih volitvah jih je vzpodbudil k delu. Potovalna učiteljica Südmarke in Schulvereina sta priredila shod, na katerem sta vtrjevala nemške vernike v boju proti slovanstvu. Osnovala se je tudi krajevna skupina „Südmarke“.

„Previdni kapitalisti“. „Freie Stimmen“ primerjajo v nesramni notici ljubljansko kreditno banko Drozdovi sveto-vaclavski založni hoteč provocirati run na to banko; zato jim daje povod suho dejstvo, da se je v novembru več denarja dvignilo kot vplačalo. Dvomimo, da bo tako neumno pisanje dobra reklama za konkurenčna nemška podjetja.

Šmarjeta. Slovensko katoliško politično društvo je sklicalo na sv. Štefana dan javni shod. Dr. Breje in Grafenauer, ki sta bila napovedana govornika, sploh nista prišla. Nemci, ki so se zbrali v obilnem številu, so zborovali na to po § 2; poročala sta poslanca dr. Lemiš in Kirschner; prvi se je, kakor po navadi laskal Slovincem. — Tako nespretno postopanje slovenski stvari gotovo ne koristi.

Primorsko.

Volitve v tržaško zavarovalnico proti nezgodam so se končale s sledečim izidom. Pri volitvah v načelstvo iz skupine delodajalcev sta izvoljena v 4. kategoriji (stavbni obrt) slovenska liberalno-klerikalna kandidata (član in namestnik) s 328 proti 303 glasovom; v ostalih dveh kategorijah so prodrli italijanski kandidati. Iz skupine delojemalcev so bili v vseh treh kategorijah izvoljeni italijansko-slovenski socialno-demokratski kandidati proti slovanskim liberalno-klerikalnim kandidatom s sledečimi večinami: V 3. kategoriji s 3867 proti 2933, v 4. kategoriji s 4617 proti 2316, v 5. kategoriji z 2099 proti 551 glasovom. — V razsodišče je izvoljena v skupini delodajalcev slovenska liberalno-klerikalna lista (en član in trije namestniki) s 798 proti 468 glasovom, ki so jih dobili italijanski kandidati. V skupini delojemalcev je prodrila slovensko-italijanska socialistična lista (ital. socialist kot član, dva slovenska in en italijanski socialist kot namestniki) proti slovanski liberalno-

klerikalni listi z 18.575 proti 5391 glasovom. Razsodišče, ki je najvažnejša institucija v organizaciji zavarovalnice, je sedaj sestavljeno tako-le: predsednika in dva člana imenuje vlada, dva člana se volita; od teh je eden Slovenec in eden socialist. Iz narodnega stališča smemo biti z uspehom za sedaj zadovoljni. Glede taktike in volilne organizacije smo mnenja, da z narodnega stališča ni bila posrečena. Skupina delojemalcev pripada brez vsega dvoma delavstvu, in vsak poskus, odvzeti mesta v tej skupini delavstvu, je čisto navaden rop. Legitimna zastopnica slovenskega delavstva je danes slovenska socialna demokracija; zategadelj ni bilo umestno, da je slovenska liberalno-klerikalna koalicija delodajalcev nastopila v delavski skupini z lastnimi kandidati, namesto da bi bil podpiral ustanovljeni volilni komité slovensko socialno demokracijo, ki naj bi si bila priborila v socialistični listi pravičnejše razmerje z Italijani. Ves volilni aparat kot ga zakon predpisuje, je silno okoren. Ob velikem odlomku, ki ga predstavlja še neorganizovano delavstvo, je sedanje volilno postopanje silno pripravno za različne protizakonite volilne mahinacije na strani podjetnikov.

Zasedanje tržaškega deželnega zbora je trajalo eno samo sejo in so bile rešene zgolj zadeve, tičeče se deželnih financ. Dež. glavar Sandrinelli je izrazil upanje, da se dež. zbor po zaključbi drž. zbora zbere k daljši seji, da reši nekaj zelo perečih zakonskih načrtov; med temi je najvažnejši volilna reforma. Gospodujoča večina je svoj čas izdelala peticijo za splošno in enako volilno pravico v upanju, da jo vlada odkloni. Kakor pa je pokazala vladna izjava, namestništvo ni tako protivno temu postulat, in to je spravilo kamoro v vidno zadrego. Kakor čujemo, namerava vladajoča stranka z volilno reformo ustanoviti 4. splošno kurijo, v kateri bi se vršil skrutinij po volilnih listah. S tem bi bili Slovenci in socialni demokrati pritiskani ob zid in ves napor izkoristiti volilno reformo bi bil vsaj za dogleden čas brezuspešen. Zategadelj je tem nujnejše, da se slovenska in socialno-demokratska stranka energično postavi za kar najdemokratičnejšo vol. reformo. V slučaju da se ohrani klerikalizem, — in to je zelo verjetno — morata doseči, da dobi novoustanovljena kurija kar največ mandatov, in da so upravičeni voliti v njej le dosedanja nevolilci. V vsakem slučaju pa morata s primerno taktiko doseči uvedbo poročnega sistema.

Kranjsko.

„Brez laži ne gre“ — tako je bil pred kratkim napis neki, tudi nas zadevajoči notici v Slov. Narodu. Zato naj nam čitatelji oprostite, ako ta odgovor pričenjamo z Narodovimi lastnimi besedami. Narod je v zadnji svoji številki posvetil nekoliko pozornosti našemu nedeljskemu sestanku in „takozvani strančici mladih“. Koncem pravi, da se je sklenilo, da skuša ta „strančica“ pred vsem škodovati narodno-napredni stranki; „kakor se govori, nameravajo „mladi“ pri volitvah kooperirati s — klerikalci“. Narod, ki pravi, da ima o tem sestanku „zanesljive informacije“, ve čisto dobro, da se kaj tacega ni sklenilo. On ve prav tako dobro, da je pri možeh, ki jih imenoma imenuje v dotični svoji notici, vsako kooperiranje s klerikalci pri volitvah absolutno izključeno. On ve, da se je na sestanku govorilo o kooperaciji pri volitvah, da pa oni, s katerimi naj kooperirajo „mladi“ — niso klerikalci. Narod nas hoče spraviti v neko zvezo s klerikalci, dasi prav dobro pozna dosedanja pisavo „Našega Lista“ in navzlic temu, da na isti strani sporoča svojim bralcem, da so kamniški klerikalci lastniku in tiskarju „Našega Lista“ zaradi protiklerikalne pisave tega lista odpovedali prostore v „Kamniškem domu“. Pripravljeni smo bili, da nas bodo napadali z ene in druge strani; prepričani smo bili vže vnaprej, da bode zlasti Slovenski Narod šel nad nas z nepoštenim orožjem. Danes vže lahko konstatujemo, da se je tak boj pričel; hkratu pa naj ugotovimo, da, če bi bili tudi v nazorih in načelih z vami popolnoma edini, ločitev je bila neizogibna, ker se v borbi

z nasprotnikom poslužujete nepoštenih sredstev. In ta borba vam je vže tako prešla v meso in kri, da se ji ne morete več ogniti vzlic vsem dobrim sklepom svojim. Blagovolite pa vzeti na znanje, da vam na to polje ne bomo sledili!“

Nova stranka. V nedeljo 30. grudna so se v hotelu „Ilirija“ v Ljubljani zbrali najozži somišljeniki „Našega lista“, da odločijo o vprašanju, „ali kaže neodvisnim, naprednim elementom, da se organizujejo kot samostojna stranka k političnemu delu in kot taka posežejo v naše politično življenje, ali je počakati za vstop v aktivno politiko ugodnejšega položaja.“ K sestanku so prišli poleg ljubljanskih zaupniki z Gorenjskega, Notranjskega in Dolenjskega. Po debati, ki so se je udeležili malodane vsi udeleženci, se je z velikim navdušenjem storil sklep, da je organizovati samostojno stranko. Izvolili so pripravljalni odbor, ki je dobil nalog, da sestavi program ter izdela organizacijski načrt ter oboje predloži čimprej, najkasneje do konca svečana večjemu shodu zaupnikov. Pripravljalni odbor mora na shodu zaupnikov tudi poročati o vprašanju glede strankinega glasila ter strankine finančne organizacije.

Parlament pedagogov. Pretekli teden so imeli slovenski pedagogi — ljudsko- in srednješolski učitelji troje važnih zborovanj. Deželno slovensko učiteljsko društvo je po temeljitem poročilu g. Gärtnerja sprejelo sledeče resolucije: 1. Učiteljstvo naj dobi prejemke XI., X. in IX. činovnega razreda držav. uradnikov, 2. službena doba se skreči na 30 let, 3. provizorična leta naj se vštejejo v pokojnino, 4. uvede naj se časovni avanzma, 5. učiteljski dolgovi naj se konvertirajo, 6. kakor hitro se izboljšajo plače uradnikom, naj se tudi učiteljem. Dalje je bil sprejet predlog g. Črnagoja, da se učitelji takoj po usposobljenostnem izpitu definitivno nameste. G. Furlan je pozival učiteljice k skupnemu nastopu z učitelji. Na obč. zboru „Društva slov. profesorjev“ je predaval prof. dr. Ilešič o analizi in sintezi v našem narodnem življenju. Naslikal je vse naše slovensko življenje z ozirom na analitično-induktivno metodo, ki prehaja iz posameznih dejstev in pojavov na splošne zakone, ki te pojave obvladujejo, in z ozirom na sintetično metodo, ki snuje sistem na podlagi apriorističnih, iz zraka strganih formul. Napoleonska in ilirska doba stojita v znamenju sinteze, s Stritarjem smo začeli analitično dobo, začeli smo spoznavati sami sebe, svojo individualnost in jo razvili. Toda analitična in sintetična metoda se morata tudi v nar. življenju dopolnjevati, za to je nujna sinteza, razširjenje kulturnega sveta, ki v njem živimo. Edina prirodna sinteza pa je za nas zveza z jugom, s hrvatskim narodom. Iz tajnikovega (dr. Ilešič) poročila posnemamo: Društvo obstoji 8 mesecev in šteje 122 članov; pristopilo je v „Zvezo avstr. srednješolskih društev“, ter v knjižno zvezo s „Slov. Šolsko Matico“. V programu za bodočnost ima predvsem ureditev natečajev za učna mesta na učiteljskih, vprašanje o tajni kvalifikaciji in voljenem zastopstvu srednješolskega učiteljstva v deželnem šolskem svetu, ustanovitev disciplinarnega reda, odkazovanje ordinarijata. Z našimi državno- in deželnozborskimi klubi je društvo iskalo stikov v doseganje stanovskih interesov. Želeti bi bilo, da bi imelo naše parlamentarno zastopstvo svojega posebnega poročevalca v srednješolskih zadevah. Med absolviranimi filozofi, akademičnimi društvi ter učnimi zavodi je posredovalo z izdajanjem statističnih pregledov. Društvo je protestiralo proti nameščanju tujih moči na našem ozemlju, takisto želi, da se pritožbe proti profesorjem vsled nekorektnega ravnanja z mladino ne pošiljajo v časnike, temveč s popolnimi podatki društvu; dalje je protestiralo proti omejevanju profesorjev v političnih pravicah ter proti zavlačevanju pri razpisih in oddaji učnih mest. V zvezi s „Šolsko Matico“ je sklenila izdajati popularno-znanstveno knjižnico in klasike s komentarji.

Mož dobrega srca, veliki protiverski grobovnik gospod dr. Ivan Tavčar se po svojem „Familienblattu“ hudo navdušujejo za francoski kulturni boj, in požirajo že leta in leta vse, kar

po veri diši. Navzlic temu pa smo jih videli letos na sveti dan v stolnici pri pol dvanajsti maši. Taki-le mostiči so dobri, ako si jih človek prihrani, pa bodi si za kak potres, ali za kako bolezen, recimo „božji žlak“ in sploh za „zadnjo uro“, v kateri so se že mnogi junaki „besede“ pokazali kot hude klerikalce. Zato uvidevamo, da je s klerikalizmom dobro pričeti pravočasno, kajti kompromisi so dobri za vse, in prav nič ne vemo, čemu bi ne bili dobri tudi za — nebesa.

„Kristkindl“ pri žlahti se je letos prav dobro obnesel. Starega Bleiweisa nečak doktor Goestl je postal vodja blaznice, drugi nečak dr. Zarnik postal je v nežni starosti 33 let policijski svetnik, (jednak: VII. činovni razred!! držav. uradnikov) in istega „strijčka“ lastni sin Janko plem. Bleiweis-Trsteniški pa prezidijalni tajnik na rotovžu. Za enkrat že nekaj. Kakor se govori, pa postane vsestranski stari Bleiweis sedaj tudi direktor ljubljanske plinarne. Zakaj ne? — svojo sposobnost ob 27 sinekurah in častnih mestih je mož kazal skozi 30 let, zakaj bi je ne kazal še naprej?! Če je bil dober za vodjo živinske bolnice in blaznice, se bo „zastopil“ tudi na „gas“. Saj ni treba, da bi se to mesto recimo podelilo kakemu inženirju. Brez inženirjev Slovenci hvala Bogu lahko shajamo, ne pa brez žlahte. Bog nam jo obvari še mnogo let — če ne za večno, kar bi bilo v interesu slovenskega naroda vsekakor najbolj želiti.

Gospodarstvo.

Zvišanje poštних, brzojavnih in telefoničnih pristojbin stopi v veljavo s 16. januarjem 1907. Za lokalna pisma bo treba 10 vinarjske znamke, za brzojavne blankete 2 vin. Pristojbine za poslovne telefone izven Dunaja se določijo na letnih 120—400 K, za privatne potrebe pa od 115 do 200 K. Poštne nakaznice bodo veljale 3 vin., zalepke pa 11 vinarjev. — To obremenitev poštne prometa je zvalila poštne službenice na pleča. Ta izgovor pa seveda ne drži: odklonilo ga je uradništvo, odklanja ga javnost, dobro vedoč, da poštni regal že itak donaša državi lepe dobičke. Zvišanje poštних pristojbin v času, ko je na dnevnem redu seenitev mednarodnega prometa, razkriva ves reakcionarni sistem naše državne uprave. Dočim drugod nižajo te pristojbine, upravlja avstrijska vlada poštni monopol kot zasebni podjetnik in gleda, da iztolče iz njega kar največji dobiček brez ozira na to, če trpi pri tem promet in vse narodno gospodarstvo; še vedno je v avstrijski državni upravi fiskalizem veljavni sistem, narodno-gospodarsko načelo pa nepoznana reč.

Kmetovalci, gnojite z razklejeno kostno moko!

(Konec.)

Dvorni svetnik dr. W. Dafert, ravnatelj c. kr. kmetijsko-kemičnega preizkuševališča na Dunaju in pristav Reitmair sta se izrazila na podlagi napravljenih gnojilnih preizkusov sledeče: „Glede učinka fosforove kisline v razklejeni kostni moki se krijejo izidi pri ovsu, absolutno natanko pa z onimi preizkusi z ržjo in pšenico iz leta 1896. Kostna moka je tudi zdaj samo za spoznanje zaostala za Tomasovo žlindro. S pričujočimi poljskimi preizkusi je iz vegetativnih preizkusov (Pavel Wagner v Darmstadtu) izvajana trditev, da je učinek fosforove kisline v kostni moki ničev, na novo in sijajno ovržena.

„Učinek fosforove kisline v razklejeni kostni moki je tudi pri preizkusih z jarim žitom dober. V tem je nov dokaz, da je za določitev učinka kake rastlinske hranine merodajen edinole poljski preizkus. Iz preizkusov v posodah (Töpfen) izvajamo mnenje, da je učinek fosforove kisline kostnih mok ničev, je odločno nepravdo.“ (Zeitschrift für landw. Versuchswesen in Oesterreich, 1900, stran 602 in 609).

Do enakih zaključkov je prišel tudi dr. J. Stoklasa, profesor na češki tehniki v Pragi in drugi.

In kaj je trdilo preizkuševališče v Ljubljani glede razklejene kostne moke? Ono je potrdilo na podlagi triletnih gnojilnih preizkusov edinole to, kar so trdili zgoraj imenovani avstrijski agrikulturni (kmetijski) kemiki že pred šestimi in

osmimi leti. Zakaj ni g. Gustav Pirc c. kr. sekcijskega šefa dr. E. Meissla in dvornega svetnika dr. W. Daferta, ker sta se izjavila za razklejeno kostno moko, že takrat poklical na odgovornost, jima očital „lahkomiselnost“ in predbacival, da nastopata proti kranjski kmetijski družbi?

G. Gustav Pirc ni delal nikdar gnojilnih preizkusov z razklejeno kostno moko in jih tudi nikdar ni dal napraviti. Bil je a priori, ne da bi imel stvarnih razlogov za to, proti razklejeni kostni moki in vsled tega ne more biti poklican v to, da bi govoril in pisal o njeni gnojilni vrednosti.

Naše preizkuševališče je dobilo od tukajšnje tvornice delniške družbe za kemično industrijo (tvornica za klej) v Ljubljani večjo množino razklejene kostne moke v preizkusne namene zastonj. Vsa ta kostna moka se je oddala kmetovalcem (preizkušnikom) tudi zastonj, kar je bilo tudi objavljeno po domačem časopisu.

Mi prepuščamo sodbi normalno mislečih ljudi, če je v tem sploh iskati kake nepravilnosti.

Mi bomo še nadalje ostali z najboljšo vednostjo in vestjo pri trditvi, da je razklejena kostna moka za Kranjsko najcenejše fosforovo gnojilo in da je popolnoma enakovredna v gnojilnih učinkih s Tomasovo žlindro. Vsakdo, ki uporablja Tomasovo žlindro namesto razklejene kostne moke, zapravi čisto po nepotrebnem 182 K pri vagonu.

Tukajšnja tvornica za kemično industrijo izdeluje že dolgo vrsto let razklejeno kostno moko s poprečno 30% fosforove kisline in jo izvaža po nizki ceni v Italijo, Niževavstrijsko, Češko in drugam. Tomasovo žlindro s 15% fosforove kisline preko Trsta in Nemčije in Anglije.

Očitane g. Gustava Pirea, da nastopa preizkuševališče proti „Kmetijski družbi“, odločno in z gnevom zavračamo. Očitane v tem oziru more zadeti edinole g. Gustava Pirea, ki je „Kmetijsko družbo“ v omenjeni stvari slabo poučil.

Kmetijsko-kemično preizkuševališče je samostojen zavod, nad njim nima torej g. Gustav Pirc nikoršne oblasti.

Gospod Gustav Pirc se v omenjenem članku trudi, da bi napravil razklejeno kostno moko v medsebojno zvezo z „živinskim redilnim praškom“. In da se pomiri, mu povemo, da smo v resnici preiskovali „živinske praške“, in sicer dobre in slabe, o čemur se lahko vsakdo prepriča iz tiskovnega poročila našega zavoda za leto 1903. Reklame pa za take praške nismo delali, pač pa smo dajali o njih svoje mnenje, za kar smo opravičeni. Nasprotno pa je g. Gustav Pirc delal zarazpečevanje „slabih živinskih redilnih praškov“ največjo propagando, ker jih je v inseratnem delu „Kmetovalec“ dolgo vrsto let kmetovalcem priporočal.

Naše izvajanje sklepamo s pripomnjo, da se naše preizkuševališče kot strokovno znanstveni zavod ne bo spuščalo v nadaljno polemiko.

Ljubljana, dne 4. decembra 1906.
Ravnateljstvo kmetijsko-kemičnega preizkuševališča za Kranjsko v Ljubljani:

Dr. E. Kramer.

Prosveta.

„Potopljeni zvon“ spada v ono dobo Hauptmanove dramatične tvorbe, ko je že zapustil naturalistične ceste in krenil na mistične steze. Jedro, problemi so ostali stari — kakor jih je obdelovala naturalistična smer: Ibsen, Zola, Hauptmann I. Premenila se je metoda, obleka. — Mistična je obleka, v katero je zavil važen psihološki problem modernega umetnika, in končno modernega človeka sploh. — Mojstru Henriku se potopi zvon — mojstersko delo —, in ta dogodek povzroči, da postane iz slavljenega in priljubljenega mojstra, rokodelca umetnik, proti kateremu se obrača srd in sovraštvo mas. Kogar poljubi umetnost, mu odpre vse nebeške dalje: umetnik, ki je okusil lotos brezmejne svobode, strga vse konvencionalne verige, ki so ga vezale s „svetom“: na ženo pozabi in

izgubi se mu ideal rodbinske sreče. Vse življenje posveti umetnosti, izživeti hoče svojo umetniško individualnost, ki so ji tuje in nepoznane vse meje. Toda preteklost je neumrjoča: smrt žene, ubiti glas potopljenega zvona zadošča, da se mrliči prebujajo. Umetnik, ki se je vzpel v zračne višave, omahne, pade na zemljo in obleži. Ta razdvojenost moderne duše, to omahovanje med konvencionalnimi tradicijami, ki so vkoreninjene in med prostimi ideali, ki si jih vstvarja tvorna osebnost, je dobro zadel Hauptmannov introspektivni talent. — Dejanja pravzaprav v drami ni, pač pa nekaj sceničnih efektov; kakor Maeterlinck je napravil Hauptmann v tej drami celo vrsto duševnih pojavov kar neposredno na oder. — Na vrhuncu svoje vloge je stala ga Taborska, ki je predstavljala simbolizovano umetnost, umetnost, ki se koplje v divji svobodi, vloga je bila kakor umerjena na nje elastičnost — elastičnost v prednašanju in v gestah. Tudi g. Taborsky je bil vspllošnem kos svoji težki nalogi, dasi mu slovenščina dela še težave, kar je v posebno finih prizorih dokaj občutno. Pohvalno nam je omeniti g. Noskovo, g. Danilo in g. Danila; g. Barjaktarovič je dobro pogodil malenkostno dušnopastirsko skrbnost, ki trepetaje v imenu morale, rodbinske sreče in podobnih reči s primerno teatraliko apelira na vest in izigrava čuvstva. Končno pa razsipava prokletstva v imenu morale, rodbinske sreče in podobnih reči. G. Nučič je bil odločno preračunaren in prezapravljiv s patosom, kjer ga ni bilo treba.

Slovensko gledališče. Šekspirjevega Beneškega trgovca ponavljali so v nedeljo popoldne ob razprodanem gledališču. Predstava je stala na višini premijere, kar konstatiramo tem veselejšega srca pri nedeljski popoldanski predstavi, kjer se navadno pripravljajo igralci za — Karneval. Prvačil je zopet g. Dragutinovič v vlogi Shyllocka. Pri g. Boleški bi želeli malo manj karikiranja, pri g. Nučiču pa manj brezpotrebne patosa. — Zvečer se je vprizorila Molièrejeva enodejanka Gizdavki in pela tretjič v sezoni vedno privlačna Mascagnijeva Cavalleria rusticana. Gledališče je bilo polno. Gizdavki je duhovita satira na sorto ekscentričnih dam, ki je cvetela v 17. veku mej pariško družbo — pa tudi danes je še marsikaj v igri, kar zadene — to se je čutilo in igra je uspela. Režija je bila dobra; le tupatam je bil tempo malo prepočasen. Gg. Taborska in Barjaktarovičeva sta vstvarili jako dober tip gizdavk — naduta dekleta iz dežele, ki so malo pogledale v pariško življenje in že hočejo nastopati, kakor najpristnejše Parižanke — iz rokokoške dobe. Najboljša partnerja sta jima bila gg. Taborsky in Dragutinovič. Tudi ostali gg. so popolnoma zadostili svoji vlogi. — Cavalleria rusticana pa žalibog ni dosegla višine prejšnjih dveh letošnjih uprizoritev. Solisti so sicer popolnoma zadovoljili, le zbor in orkester sta motila. Krasni in impozantni koral „Njega, ki vstal je od smrti“ ni prišel do one veljave, kakor bi bilo treba. G. Skalova je bila, kakor navadno, prav dobra in g. Rezunov pel je s polnim čustvom

svojo ne lahko ulogo. Tudi g. Ouřednika moramo pohvalno omeniti. Gg. Reisova in Prochazkova sta ugajali.

Narodna založba. Pod tem imenom se je osnovala zadruga z omejeno zavezo, ki ima namen izdajati mladinske, popularno-znanstvene in pripovedne spise. — Naša književna organizacija je silno nedostatna; domala vsa naša slovstvena produkcija je vezana na zasebno podjetnost — in ta je, če izvzamemo redko sejane izjeme, silno pičila.

Času primerna knjiga. V zalogi tiskarja Iv. Pr. Lampreta v Kranju izide prihodnje dni poljudno spisana brošura o „novem državno-zborskem volilnem redu“ s statističnimi tabelami ter zemljevidom volilnih okrajev na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem in člankom o določbah za varnost volilne in zborovalne prostosti. Knjižica bo stala 70 vinarjev in se naroči že sedaj lahko pri založniku ali v domačih knjigotržnicah.

Odlikovana
v Parizu s častnim križcem, diplomom in zlato medaljo.

Patentirana
v 30 državah.

Streha prihodnosti!

Cementna zarezna strešna opeka
iz portland-cementa in peska

Praktična! Lepa!

Trpežnejša in bolj lahka streha, kakor iz vsake druge vrste strešnih opek iz ilovice.

Edini izdelovatelj za Kranjsko:
Janko Traun
izdelovatelj cementnin na Glincah pri Ljubljani.

Poskusite
in priporočite
== izdelke ==

Vydrope tovarne hranil
v Pragi VIII. Cenovnik zastonj.

Brezskrbno

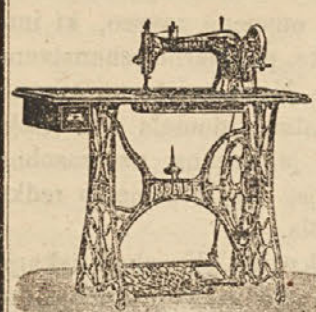
družinsko srečo garantira najvažnejša knjiga o preoblagodarjenju z otroci. Z nad tisoč zahval. pismi pošilja diskretno proti 90 v. v avstr. pošti ih znamkah ga. A. Kaupa, Berlin S. W. 296 Lindenstrasse. 50.

Le „Zvezdna“ cikorija

iz Prve jugoslovanske tovarne
za kavine surogate v Ljubljani

je pravi slovenski izdelek!

PFAFF šivalni stroji
so najboljši
za družinsko uporabo.
Šivajo, krpajo in vezejo.
Neprekosljivi za črtne namene,
šivajo naprej in nazaj.
! Kroglasto ležišče !
Glavni zastopnik
Fr. Tschinkel
Ljubljana • Kočevje
Mestni trg 9. v gradu.
52-30

Češko posteljno perje po nizki ceni!
5 kilo: novo naskubljeno K 9-60, boljše
vrste K 12—, belo puhasto naskubljeno
K 18— K 24—, snežnobelo puhasto na-
skubljeno K 30—, K 36—. Razpošilja se
franko po povzetju. Zamenja se ali vzame nazaj proti
povrnjeni poštnini.
Benedikt Sachsels, Lobes 369, P. Plzen, Češko

Z malo glavnico se zasluži veliko de-
narja, ako se z mojimi
(Ekstrakti) izdeluje žga-
nje in likere na mrzli
doti. Kdor z mojimi izvlečki (Ekstrakti) manipulira,
mu jamčim za najboljši uspeh. Kdor se te izvršne
kupčije hoče vzdeležiti, naj pošlje svoj natančni naslov
pod imenom „Prva tovarniška tvrdka 80400“ na
anončno ekspedicijo Ed. Braun, Dunaj, I., Rotenturm-
strasse 9.

Zakonito zavarovano.
Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.
Edino pravi je
Thierryjev balzam
le z zeleno znamko z nuno.
Staroslavno, izvrstno domače sredstvo.
Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih stekle-
nic ali 1 velika posebna steklenica
s patent. zamaškom K 5.— franko.
Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot
najboljše domače sredstvo za vse še tako zastarane
rane, vnetja, poškodbe. — Cena: 2 lončka K 3-60 franko
razpošilja le proti predplači ali povzetju.
Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogški Slatini.
Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastoj in franko.
Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medicin. drogerijah.

Razpošiljanje blaga
na vse kraje sveta!

H. Suttner urar Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža, preje v Kranju
priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih
švicarskih ur
brilantov, zlatnine in srebrnine v ve-
liki izbiri po najnižjih cenah.
V dokaz, da je moje blago res fino in dobro,
je to, da ga razpošiljam po celem
svetu. Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prosto-
voljno na ogled, da se lahko sam prepriča.
Prosim, zahtevajte veliki novi cenik, ki se
pošlje zastoj in poštne prosto. 26-36

Oglejte si — **poljedelskih strojev**, slamoreznic, čistilnic,
največjo zalogo mlatilnic, gepelnov in
preš za grozdje in sadje, štedilnikov, peči, železnih na-
grobni križev itd. pri
FR. STUPICA V LJUBLJANI
na Marije Terezije cesti št. 1
in na Valvazorjevem trgu 6, nasproti Križanske cerkve.

Ravnotam zamorete kupiti vsak
čas po najnižjih cenah traverze,
železniške šine, cement in vse
druge stavbne potrebščine,
razno orodje, sešalke za vodo,
vino in gnojnice, vseh vrst
tehtnice in uteži in vse druge
v železninsko stroko spadajoče predmete.

Rimska cesta 2. Hilšerjeve ulice 5.

Prva kranjska tvornica klavirjev v Ljubljani

WARBINEK-ovi
piani so neprekosljivi!

Klavirji, harmoniji, tudi samoigralni, električni. Prodaja se tudi na obroke. Stare
klavirje jemljem v zameno. Dajem tudi na posodo. Uglasevanja in poprave se izvr-
šujejo točno in dobro. Solidne cene. Petletna garancija. Prepričajte se osebno.

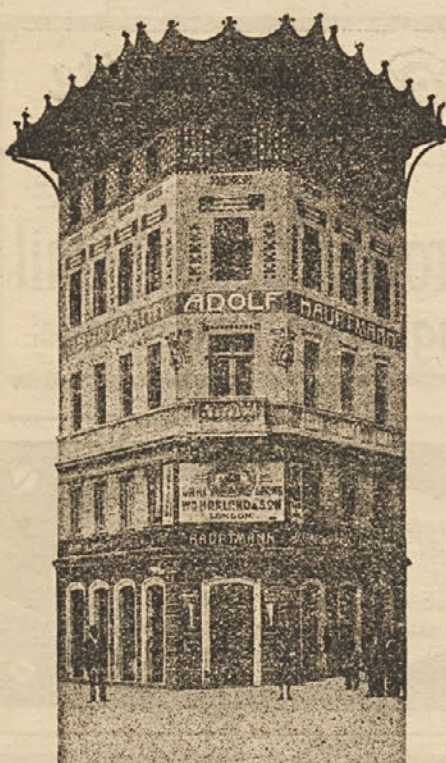
Prodajana debelo.

— Ustanovljeno leta 1832. —

Priznano
najboljše **oljnate barve**
zmlete s stroji najnovejše sestave, prekašajo
vsako konkurenco po finosti, ki omogočijo z
jako majhno množino pobarvati veliko površino,
razpošilja po nizkih cenah
Adolf Hauptmann
v Ljubljani
prva kranjska tovarna oljnatih barv, firneža,
laka in steklarskega kleja.
Zaloga slikarskih in pleskarskih predmetov.

Prodajana drobno.

Ilustrovani ceniki dobe se brezplačno.

Izborno zalogo vsakovrstnih
novih in starih vin v sodih
in steklenicah priporoča
ANTON MÜLLER
vinotržec v Domžalah
(Kranjsko).

**Priporočajte
povsod
„Naš List“**

Tiskovine
za industrijo, trgovino
in obrt
od navadnega trgov-
skega zavitka do ob-
širnega cenika.
Tisk umetniških raz-
glednic.
Postrežba točna.

**TISKARNA KNJIG IN UMETNIN
A. SLATNAR V KAMNIKU**
IZVRŠUJE NAJRAZNOVRSTNEJSE ENO- IN VEC-
BARVNE TISKOVINE IN SPREJEMA V TISK TUDI
NAJOBSEZNEJŠA DELA. □ □ IZVRŠITEV VEDNO
□ PRIZNANO LICNA IN PO ZMERNIH CENAH. □

Založništvo
„Našega Lista“ s pri-
logo „Kamničan“ in
„Slov. Gospodinja“ ter
„Oglasnika“.
Trgovina s papirjem
in pisalnimi potreb-
ščinami.
Knjigoveznica.